

SPRAWOZDANIE Z XXXII SYMPOZJUM LITURGICZNEGO
SAKRAMENT MAŁŻEŃSTWA DROGĄ UŚWIĘCENIA
(Łądz nad Wartą, 19 października 2018)

19 października 2018 roku, w Wyższym Seminarium Duchownym Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie nad Wartą, odbyło się XXXII Łądzkie Sympozjum Liturgiczne pod patronatem Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego. Tegoroczne spotkanie naukowe przebiegało pod hasłem: *Sakrament małżeństwa drogą uświęcenia*. Sympozjum zgromadziło duchownych i świeckich reprezentujących różne ośrodki naukowe oraz kleryków z czterech seminariów duchownych (jednego diecezjalnego i trzech zakonnych). Wzięło w nim udział około 40 osób. Gościem honorowym był ks. bp dr Adam Bałabuch – Przewodniczący Komisji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów przy Konferencji Episkopatu Polski. Otwarcia konferencji dokonał ks. dr hab. Mariusz Chamarczuk SDB, Rektor Wyższego Seminarium Duchownego Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie nad Wartą, po którym ks. dr Radosław Błaszczuk SDB, organizator spotkania, przywitał wszystkich przybyłych gości, przeczytał okolicznościowy list nadesłany od papieża Franciszka oraz przedstawił sylwetki naukowe prelegentów i wprowadził uczestników w tematykę sympozjum.

W dalszej kolejności ks. bp dr Adam Bałabuch zapoznał uczestników z aktualnymi pracami Komisji Liturgicznej przy Episkopacie Polski. Jej priorytetowym zadaniem jest trwające już kilka lat tłumaczenie z języka łacińskiego zatwierdzonego przez Kongregację ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów nowego wydania Mszału Rzymskiego. Obecnie prace są już bardzo zaawansowane, tłumaczone są formularze Mszy świętych w różnych potrzebach. Następnie zostanie przeprowadzony przegląd całości polegający na ujednoczeniu zwrotów i sformułowań. Za kilka lat Kościół w Polsce doczeka się nowego wydania. Ponadto, prelegent poinformował, że zostały poprawione kolejne tomy lekcjonarzy od VI-IX tomu, aktualnie oczekują na zatwierdzenie w Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. Komisja Liturgiczna przy KEP zwracała się do wyżej wspomnianej kongregacji w sprawie zatwierdzenia możliwości liturgicznego obchodzenia w Polsce w 2019 roku uroczystości Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w niedzielę 8 grudnia oraz w sprawie uzyskania zgody na celebrowanie nabożeństwa majowego przed Najświętszym Sakramentem.

Następnie w pierwszej sesji sympozjum głos zabrali: ks. prof. UO dr hab. Erwin Mateja na temat *Liturgia domowa sprawowana przez małżonków w codzienności*, ks. prof. dr hab. Kazimierz Misiaszek SDB (UKSW) na temat *Sakrament małżeństwa w perspektywie katechetycznej*, oraz państwo mgr Katarzyna Nowicka i mgr inż. Michał Nowicki na temat *Rola i znaczenie sakramentu małżeństwa w życiu małżonków*.

Pierwszy prelegent w swoim wykładzie omówił dość szczegółowo i skrupulatnie celebrowanie liturgii domowej w codzienności przez małżeństwa katolickie. Rozpoczął swoje wystąpienie cytatem z dekretu Soboru Watykańskiego II o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem* na temat rodziny i jej związku z liturgią. Podkreślił, że to rodzina, przeżywając misterium paschalne Jezusa Chrystusa uobecniane w czasie sprawowania liturgii, przenosi je do życia małżeńskiego, aby je uświęcać. Dokonuje się to na wiele sposobów: w październiku rodzina klęka do modlitwy różańcowej, a w okresie adwentu troszczy się o zakupienie wienca, z okazji świąt Bożego Narodzenia kupuje choinkę, na Święta Wielkanocne zaopatruje się w miniaturowy paschalik, na uroczystości Najświętszego Ciała i Krwi Pańskiej dekoruje okna symbolami eucharystycznymi i wiele innych. Prelegent zakończył swoje wystąpienie wspomnieniem o istniejącym na polskim rynku *Rytuale Rodzinnym* znanego liturgisty ks. bpa Józefa Wysockiego. Może być on – jak zauważył ks. Mateja – doskonałą inspiracją dla małżeństw do celebrowania liturgii domowej w różnych okresach roku liturgicznego.

Drugi prelegent tej sesji w swoim wystąpieniu zaprezentował sakrament małżeństwa w perspektywie katechetycznej. Rozpoczął od zaznaczenia, że w programie katechezy obecność zagadnień związanych z tematyką sakramentu małżeństwa ogranicza się do kilku godzin w ostatniej klasie szkoły podstawowej i w ostatniej klasie szkoły średniej. Mało jednostek dydaktycznych i brak w Polsce katechezy parafialnej oznacza niewystarczającą formację młodzieży do zawarcia sakramentu małżeństwa. Prelegent upatruje w tym jedną z przyczyn rozwodów. Następnie ks. prof. Misiaszek omówił *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*. Dokument mówi o potrzebie organizowania i przepro-

wadzania przez duszpasterzy rocznego cyklu spotkań formacyjnych dla studentów, w ramach których mają być omawiane takie tematy, jak: liturgia sakramentu małżeństwa, teologia małżeństwa itp. Według prelegenta podstawowymi zagadnieniami, których nie może zabraknąć w przygotowaniu do małżeństwa i życia rodzinnego, są: wychowanie do pełnienia nowych ról: żony i matki, męża i ojca; charakterystyka różnorodności płci (w aspekcie emocjonalnym, poznawczym i psychicznym); troska o permanentne budowanie więzi małżeńskiej. W końcowej części prelegent zauważył, że aby katecheza dorosłych była skuteczna, przede wszystkim musi ona istnieć i być stała. Następnie, finalizując swoje wystąpienie, zachęcił obecnych na sali duszpasterzy i przyszłych kapłanów, aby zawsze chcieli oferować wiernym, szczególnie młodym ludziom, taką katechezę.

Ostatni wykład sesji przedpołudniowej został zaprezentowany przez Katarzynę i Michała Nowickich, którzy na co dzień posługują w Stowarzyszeniu Komunia Małżeństw w Rumi. We wprowadzeniu do swojego wystąpienia wskazali na trzy poziomy świadomości sakramentalności małżeństw: pierwszy to małżeństwa o świadomości naturalnej; drugi to małżeństwa o początkowej świadomości sakramentalnej, a trzeci to małżeństwa o dojrzałej świadomości sakramentalnej. Małżeństwa o świadomości naturalnej – jak wskazali prelegenci – oparte są na naturze, to ona fascynuje małżonków. Swoją seksualność postrzegają oni jako sposób na zaspokajanie własnych potrzeb. Drugi z kolei poziom stanowią małżeństwa, które są wspólnotą dwojga chrześcijan, którzy wprowadzają w swoją codzienność naukę Kościoła i Chrystusa. Zaczynają dostrzegać w swojej seksualności nie tylko sam popęd, ale również możliwość spotkania z drugą osobą. Następnie w tej bliskości zaczynają dostrzegać obecność Pana Boga. Małżeństwa na trzecim poziomie posiadają najwyższą świadomość swojej przynależności do małej wspólnoty Kościoła, w której ciągle jest obecny żywy Bóg w ich codzienności. Posiadają one świadomość, że, otwierając się na życie, współpracują z Bogiem w dziele stwórczym. Tak przeżywana seksualność może stać się dla nich miejscem doświadczania mistycyzmu. Państwo Nowiccy w swoim wystąpieniu dzielili się sposobem przeżywania sakramentalności swojego małżeństwa. Opowiadali o zaangażowaniu w dzieło pomocy innym małżeństwom. Zachęcali obecnych na sympozjum kapłanów i kleryków, aby w pracy duszpasterskiej dostrzegali obecność małżonków i nieśli im potrzebną pomoc.

Na zakończenie pierwszej sesji miało miejsce wręczenie nagrody im. ks. prof. Adama Duraka SDB. W tym roku przyznano tylko jedną nagrodę w wysokości 2000 zł. Jej laureatem został ks. Tomasz Kawczyk SAC za dysertację doktorską *Teologia liturgiczna w ujęciu księdza Adama Duraka SDB (1949-2005)*. Nagroda została wręczona przez Prezesa Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego ks. prof. dra hab. Kazimierza Misiaszka SDB.

Centralnym momentem sympozjum liturgicznego była uroczysta Eucharystia koncelebrowana pod przewodnictwem i z homilią ks. biskupa. W czasie jej trwania wszyscy uczestnicy celebracji za wstawiennictwem bł. Marii i Alojzego Quatrocchich modlili się za wszystkie małżeństwa, aby, uświęcając się wzajemnie, dążyły do świętości.

W drugiej sesji, poobiedniej, głos zabrali: ks. prof. UO dr hab. Konrad Glombik na temat *Zagrożenia współczesnej rodziny chrześcijańskiej i perspektywy futurystyczne w nauczaniu papieża Franciszka*, ks. dr Mateusz Potoczny (UO) na temat *Małżeństwo w wybranych liturgiach Orientu* i ks. dr Radosław Błaszczuk SDB (WSD TS w Łądzie nad Wartą) na temat *Sprawowanie sakramentu małżeństwa na przestrzeni wieków*.

Pierwszy prelegent sesji popołudniowej zaprezentował temat zagrożeń współczesnej rodziny w kontekście nauczania papieża Franciszka. Na początku swojego wystąpienia wyjaśnił wszystkim obecny, że w tematach nauczania obecnego Ojca świętego, oprócz spraw związanych z wiarą i życiem społecznym, ważne miejsce zajmuje rodzina i małżeństwo. W pierwszej kolejności ks. prof. Glombik omówił zagrożenia i trudności współczesnej rodziny. Należą do nich przede wszystkim kryzys kulturowy, osłabienie więzi małżeńskich, tak zwany wybujały indywidualizm, życie pozbawione zasad, kultura tymczasowości (nie ma nic trwałego), presja, by nie zawierać małżeństwa, czynniki ekonomiczne, terroryzm, niepewność przyszłości, przemoc domowa i samotność.

W dalszej części wystąpienia zostały wymienione i omówione zaniedbania i błędy Kościoła względem małżeństwa i rodziny. Należą do nich przede wszystkim brak lub zbyt mała propozycja ze strony duszpasterzy formacji małżeństw oraz brak przesłania pozytywnej, dobrej nowiny dla rodzin. Następnie prelegent zaprezentował istotę i misję małżeństwa i rodziny we współczesnym świecie.

Na koniec zaprezentował wskazania i propozycje Kościoła względem małżeństwa i rodziny widoczne w nauczaniu papieża Franciszka.

Kolejny prelegent sesji popołudniowej przedstawił zagadnienie obrzędów małżeństwa w Asyryjskim Kościele Wschodnim, jednym z siedmiu wielkich tradycji Orientu. Na samym początku zaznaczył, że liturgia Kościołów syryjskich, a szczególnie liturgia asyryjska wschodnia nie miała możliwości wchodzenia w dialog z Imperium Rzymskim, dzięki czemu zachowała swoją autonomię w procesie ewolucji obrzędowości sprawowania małżeństwa. W Kościele wschodnim, który w pierwszym tysiącleciu odegrał znaczącą rolę w procesie chrystianizacji Azji, w teologii małżeństwa – jak podkreślił ks. dr Mateusz Potoczny – pojawiały się na przestrzeni wieków dwa zasadnicze pytania. Po pierwsze: Czy ono jest sakramentem? oraz po drugie: Czy jest ono nierozdzielne? Kościół Wschodu dopiero w roku 2001 wypowiedział się odnośnie do określenia liczby sakramentów. W dalszej części wystąpienia prelegent omówił historyczny proces i znaczące zmiany w kształtowaniu się rozumienia małżeństwa oraz liturgii sprawowania małżeństwa w omawianym Kościele wschodnim na przestrzeni wieków, na przykład w VII wieku pojawił się kanon dotyczący wymaganej zgody narzeczonej na zawarcie małżeństwa. Jej brak powodował nieważność małżeństwa. Od VIII wieku małżeństwo w Asyryjskim Kościele Wschodnim mogło być zerwane z sześciu przyczyn, a były nimi: cudzołóstwo, apostazja, wejście za obopólną zgodą na drogę życia zakonnego, odmowa przyjęcia małżeństwa, nieobecność małżonka przez okres 3 lat, ukryta choroba lub utrata dziewictwa przez kobietę przed ślubem, odkryte przed skonsumowaniem małżeństwa. Generalnie przez wszystkie wieki małżeństwo było określane mianem budującej więzi miłości wzorowanej na miłości Chrystusa do Kościoła. Elementem wspólnym wszystkich Kościołów Orientu jest dwuetapowość obrzędowa. Składa się na nią obrzęd zaręczyn i ślubu. Prelegent wymienił elementy od XIV wieku wymagane w Asyryjskim Kościele Wschodnim do sprawowania małżeństwa. Należą do nich: kapłan, kielich z wodą i winem z dodatkiem hnana, czyli ziemi z grobów męczenników, krzyż i obrączki. Znaczną pomocą dla uczestników sympozjum była prezentacja filmu obrazującego przebieg zaręczyn w Kościele wschodnim.

Ostatni prelegent drugiej sesji, ks. dr Radosław Błaszczyk SDB, omówił historię udzielania sakramentu małżeństwa od czasów apostołskich, przez okres karoliński i Sobór Trydencki, aż do reformy Soboru Watykańskiego II. Na początku swojego wystąpienia przywołał moment ustanowienia przez Boga małżeństwa w raju. Następnie uczestnicy sympozjum zostali zapoznani ze szczegółowym opisem sposobów udzielania sakramentu małżeństwa w poszczególnych okresach historycznych. Przy omawianiu każdej epoki prelegent wskazał na źródła, z których korzystał. Ks. Błaszczyk, posilając się dostępną literaturą, wskazał w swoim wystąpieniu na pewne uwarunkowania kulturowe i praktyczne, które na przestrzeni wieków zdecydowały o zmianie struktury obrzędów sakramentu małżeństwa. Patrząc na te zmiany po dwudziestu wiekach – jak wskazał – można określić je mianem ewolucji obrzędowej. Podkreślił, że ta ewolucja będzie trwać nadal, ponieważ *Liturgia semper reformanda est*, podobnie jak *semper reformanda est Ecclesia*, której liturgia jest źródłem i szczytem.

Ks. Błaszczyk podkreślił, że – mimo zmiany form i rytów, ustanowione przez Boga, a podniesione do rangi sakramentu przez Chrystusa – małżeństwo do dzisiaj jest zawierane w tym samym celu: aby dzięki działaniu tej samej łaski Bożej małżonkowie mogli każdego dnia wzrastać w wierze, nadziei i miłości i dążyć do świętości.

Na zakończenie spotkania organizator Łódzkiego Sympozjum Liturgicznego dokonał podsumowania obrad. W swoim finalnym wystąpieniu podziękował wszystkim prelegentom za przybliżenie słuchaczom zaproponowanego na tegoroczne sympozjum tematu. Słowa uznania wyraził wszystkim przybyłym oraz gospodarzom, którzy włożyli wiele wysiłku w przygotowanie tego przedsięwzięcia. Zapowiedział również przyszłoroczne spotkanie naukowe, które rozpocznie nowy cykl tematyczny poświęcony zagadnieniom związanym z rokiem liturgicznym. Na koniec ks. bp dr Adam Bałabuch udzielił wszystkim obecnym Bożego błogosławieństwa.

ks. Radosław Błaszczyk SDB
WSD TS, Łąd nad Wartą

DOI: <http://doi.org/10.21852/sem.2019.2.19>